

ΕΡΓΟ: Η ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΗΣ ΕΡΓΟΘΕΡΑΠΕΙΑΣ

Μαριάννα Μοροζίνη, N.D.T., MSc.
Παιδιατρική Εργοθεραπεύτρια.

Εκατό χρόνια περίπου πριν, το έργο, ως θεραπευτικό μέσο και ως φαινόμενο της ανθρώπινης ύπαρξης και υγείας, αποτέλεσε το λόγο δημιουργίας του επαγγέλματος της Εργοθεραπείας και την καρδιά της πρακτικής της. Πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που συνέβησαν στα μέσα του αιώνα ώθησαν το επάγγελμα να απομακρυνθεί από την αρχική φιλοσοφία του έργου και να υιοθετήσει έναν περισσότερο βιοϊατρικό προσανατολισμό στην πρακτική του δανειζόμενο θεωρίες άλλων ιατρικών και ψυχιατρικών επιστημών. Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η ανάγκη προσδιορισμού της ταυτότητας και μοναδικότητας της Εργοθεραπείας στο χώρο της υγείας και αποκατάστασης έχει οδηγήσει σε μια στροφή του επαγγέλματος, θεωρητικά και πρακτικά, στην ιδρυτική φιλοσοφία του έργου. Ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός Εργοθεραπευτών, πεποισμένοι για τον μοναδικό και ιδιόμορφο χαρακτήρα που το έργο μπορεί να προσδώσει στο επάγγελμα της Εργοθεραπείας, το μελετούν συστηματικά, το εφαρμόζουν και το προωθούν επαναπροσδιορίζοντας με αυτόν τον τρόπο το μέλλον της Εργοθεραπείας γύρω από το έργο.

Το έργο και η ίδρυση της Εργοθεραπείας

Κάνοντας κανείς μια ιστορική αναδρομή στο επάγγελμα της Εργοθεραπείας παρατηρεί πως το έργο αποτελεί την εναρκτήριο βάση της Εργοθεραπείας και την κεντρική ιδέα της φιλοσοφίας και πρακτικής του επαγγέλματος τόσο ως

μέσο όσο και ως στόχο θεραπείας. Στις αρχές του αιώνα, άτομα από διαφορετικά μέρη της Αμερικής και ποικίλες ειδικότητες (νοσοκόμες, αρχιτέκτονες, τεχνίτες, κοινωνικοί λειτουργοί, γιατροί), αντιλαμβανόμενοι την θεραπευτική και εκπαιδευτική ιδιότητα που εμπεριείχε η ενεργητική εμπλοκή των νοητικά ή κινητικά διαταραγμένων ατόμων σε σημαντικές και σκόπιμες γι' αυτούς δραστηριότητες, συγκεντρώθηκαν στο Κλίφτον Σπρινγκς και ίδρυσαν το 1917 μια νέα μορφή θεραπείας, στην οποία κεντρική θέση κατείχε το έργο (occupation). Την νέα αυτή μορφή θεραπείας ονόμασαν <<Εργοθεραπεία>> (Occupational Therapy) (Levine and Brayley, 1991, Schwartz, 1998).

Το έργο όμως συζητείται πολύ πιο νωρίς από την ίδρυση του επαγγέλματος της Εργοθεραπείας μέσω των κινήματων των "Τεχνών και Χειροτεχνιών" (Arts and Crafts Movement) και της "Ηθικής Θεραπευτικής Προσέγγισης" (Moral Treatment Approach) που ανθίζουν στην Αμερική κατά τα τέλη του 19ου με αρχές του 20ου αιώνα. Οι Levine κ.α. (1991) περιγράφουν ότι ο όρος έργο αναφερόνταν τόσο συχνά στην επιστημονική βιβλιογραφία της εποχής, κατά την αλλαγή του αιώνα, έτσι ώστε όλα τα καλλιεργημένα άτομα ήταν εξοικειωμένα μ' αυτόν. Οι δημοσιευμένες εργασίες δεν έκαναν τίποτε άλλο από το να συζητούν και να επισημαίνουν την σπουδαιότητα του έργου στη ζωή και υγεία του ανθρώπου και να το συστήνουν ως μέσο θεραπείας και προώθησης της υγείας σε άτομα που είχαν πληγεί από σωματική ή πνευματική

διαταραχή. Πιο συγκεκριμένα, το κίνημα της Ηθικής Θεραπευτικής Παρέμβασης υποστήριζε ότι μια ουμανιστική προσέγγιση στη θεραπεία που χρησιμοποιεί τις καθημερινές ρουτίνες και έργα οδηγεί στην ανάρρωση (Schwartz, 1998). Από την άλλη πλευρά, το κίνημα των Τεχνών και Χειροτεχνιών, ως αντίδραση στις αλλαγές που είχε επιφέρει η βιομηχανική εποχή, υποστήριζε την επιστροφή σε μια απλούστερη ζωή στην οποία νους και σώμα εμπλέκονται σε απλές και ενδιαφέρουσες ασχολίες που επιφέρουν λεπτά και όμορφα χειροτεχνικά αντικείμενα. Σύμφωνα με το κίνημα των Τεχνών και Χειροτεχνιών, ένα καλά σχεδιασμένο και με ενδιαφέρον για το δημιουργικό έργο τέχνης βοηθάει να ησυχάσουν οι αναστατωμένες ζωές και να θεραπευτούν ή να εκπαιδευτούν οι φτωχές συνήθειες και ρουτίνες.

Μέσα σ' ένα τόσο θετικό κλίμα, το έργο αποτέλεσε τον πόλο έλξης των πρώτων Εργοθεραπευτών που πίστευαν σ' αυτό και θέλησαν να το εφαρμόσουν συστηματικά στην θεραπεία των πνευματικά ή κινητικά διαταραγμένων ατόμων και να προωθήσουν την χρήση και σπουδή του στον τομέα της υγείας. Χαρακτηριστικά οι ιδρυτές ανέφεραν στην πρώτη τους συνάντηση, το 1917: << το αντικείμενο της κοινωνίας μας θα είναι η προαγωγή του έργου ως θεραπευτικό μέσο, η σπουδή των αποτελεσμάτων του έργου στα ανθρώπινα όντα και η διάδοση της επιστημονικής γνώσης πάνω στο αντικείμενο αυτό >> (National Society for the Promotion of Occupational Therapy, 1917, Άρθρο 1, Παράγραφος 3).

Δεδομένου ότι το έργο αποτελούσε την καρδιά της Εργοθεραπευτικής παρέμβασης και ότι καμιά θεωρία ή ορισμός δεν είχε αναπτυχθεί γι' αυτό μέσα στο επάγγελμα, η ανάγκη για μία Εργοθεραπευτική θεωρητική προσέγγιση του έργου πάνω στην οποία θα στηριζόταν η πρακτική του επαγγέλματος, ήταν επιτακτική. Έτσι λοιπόν τα πρώτα Εργοθεραπευτικά μοντέλα που αναπτύχθηκαν αποτελούν προσπάθειες των ιδρυτών να περιγράψουν ή και να ορίσουν το

φαινόμενο του έργου και των θεραπευτικών του επιπτώσεων στην ζωή του ανθρώπου (Morozini, 1997). Στα μοντέλα αυτά το έργο περιγράφεται ως φαινόμενο συμφιές με την ανθρώπινη φύση και υγεία (Hall, 1905; Meyer, 1922; Slagle, 1934). Πιο χαρακτηριστικά, ο Hall (1905) θεωρεί ότι το έργο είναι μία διάσταση της ανθρώπινης υπό-στασης και ότι είναι φυσιολογικό και υγιές για έναν άνθρωπο να είναι απασχολημένος στη ζωή του ενώ η Slagle (1934) ομοίως αναφέρει ότι ένα μεγάλο κομμάτι του ανθρώπινου χρόνου καταλαμβάνει η συμμετοχή σε έργα τα οποία παίρνουν την μορφή των καθημερινών συνθηκών. Ο Meyer (1922) προχώρησε ακόμη περισσότερο και συσχέτισε τα έργα με την ισορροπία του ανθρώπου λέγοντας ότι ο άνθρωπος οργανισμός ζει σε αρμονία μόνο αν χρησιμοποιεί το χρόνο του συμμετέχοντας σε ένα ισορροπημένο ρυθμό μεταξύ των έργων της δουλειάς, ψυχαγωγίας και ξεκούρασης. Κατά συνέπεια ο άνθρωπος οργανισμός διατηρεί και ισορροπεί τον εαυτό του μόνο αν βρίσκεται σε ενεργητική ζωή.

Σε ότι αφορά την θεραπευτική δράση του έργου, οι ιδρυτές του επαγγέλματος θεώρησαν ότι το έργο εξασκεί ταυτόχρονα το νου και το σώμα γι' αυτό και μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να βελτιώσει φτωχές λειτουργίες ή συνήθειες (Hall, 1905). Η ενότητα του νου με το σώμα, κατά τη συμμετοχή του ανθρώπου σε έργα, θεωρήθηκε ότι έδινε στο άτομο προσανατολισμό στην πραγματικότητα, ικανοποίηση και μια αίσθηση επιτυχίας που τα φάρμακα καθώς και η άσκηση ή η πνευματική δραστηριότητα από μόνα τους δεν μπορούσαν να δώσουν (Meyer, 1922). Ο προσανατολισμός στην πραγματικότητα που πρόσφερε το έργο χρησιμοποιήθηκε ειρώς από τους πρώτους Εργοθεραπευτές για να στρέψουν την προσοχή των ψυχιαρικών ασθενών από τις δυσάρεστες σκέψεις και τις ανοργάνωτες ή φτωχές συνήθειές τους, στα καθημερινά τους έργα (Meyer, 1922).

Το έργο, τα πρώτα χρόνια χρησιμοποιήθηκε στην πρακτική της Εργοθεραπείας για να

κινητοποιήσει τους ασθενείς, να δημιουργήσει ενδιαφέροντα και να οδηγήσει σε μια πιο φυσιολογική ζωή που θα εμπειριείζε έργα δουλειάς, ψυχαγωγίας και ξεκούρασης. Χαρακτηριστικό της Εργοθεραπευτικής παρέμβασης ήταν ότι η εμπλοκή του ασθενή σε έργα αποτελεί όχι μόνο το μέσο αλλά και το στόχο της θεραπείας. Αυτό σημαίνει ότι οι πρώτοι Εργοθεραπευτές όχι μόνο έκαναν χρήση του έργου στην παρέμβασή τους αλλά η ίδια η παρέμβασή τους στόχευε στην επίτευξη μιας ισορροπίας στη ζωή των ασθενών με την καθημερινή συμμετοχή τους σε έργα δουλειάς, ψυχαγωγίας και ξεκούρασης (Morozini, 1997). Ενδεικτικά αναφέρεται η Εργοθεραπευτική παρέμβαση της Eleanor Slagle (1934) η οποία σίστηνε 24ωρα προγράμματα για τους ασθενείς της αποτελούμενα από δραστηριότητες δουλειάς, ψυχαγωγίας και ξεκούρασης. Η θεραπεία μέσω έργων συστήνονταν από πρωτο-ποριακούς για την εποχή γιατρούς και τα πρώτα θεραπευτικά έργα που χρησιμοποιήθηκαν ήταν χειροτεχνίες, παραδοσιακοί χοροί, κηπουρική, βιβλιοδεσία, τραγούδι, παιχνίδια, δράμα, σπορ (Levine κ.α. 1991).

Η απομάκρυνση του έργου από το χώρο της Εργοθεραπείας

Κατά τα τέλη του 1940, η Εργοθεραπεία πέρασε μια κρίση αναγνώρισης του ρόλου της η οποία επαναρροσδιόρισε τη φιλοσοφία και το χαρακτήρα του επαγγέλματος και κυρίως την καρδιά του επαγγέλματος, το έργο. Οι επιδράσεις που ασκήθηκαν στο επάγγελμα από το ιατρικό μοντέλο που επικρατούσε την εποχή εκείνη στο χώρο της υγείας, οι άθλιες οικονομι-κές και κοινωνικές συνθήκες που επέφεραν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι, η ανάγκη άμεσης και αποτελεσματικής φροντίδας χιλιάδων τραυματιών, η σύγκριση της Εργοθεραπείας με τα υπόλοιπα ιατρικά ή θεραπευτικά επαγγέλματα και η έλλειψη επιστημονικά τεκμηριωμένης γνώσης για το έργο οδήγησαν στο να χαρακτηριστεί η

Εργοθεραπεία ως μη επιστημονική και μη αποτελεσματική για τις ανάγκες της εποχής, ειδικό-τερα (Kielhofner and Burke, 1983).

Κάτω από αυτές τις συνθήκες, η Εργοθεραπεία απομακρύνθηκε από τις ουμανιστικές και πραγματιστικές θεωρίες των ιδρυτών και κινήθηκε προς το ιατρικό μοντέλο για να αυξήσει την επιστημονική αξιοπιστία της και κατά συνέπεια να επικρατήσει και να διατηρηθεί ως επάγγελμα. Η αλλαγή αυτή πραγματοποιήθηκε μέσω της συνεργασίας που αναπτύχθηκε μεταξύ του Αμερικάνικου Συλλόγου Εργοθεραπείας και του Αμερικάνικου Ιατρικού Συλλόγου από την οποία δημιουργήθηκαν στάνταρντς για όλα τα εκπαιδευτικά προγράμματα Εργοθεραπείας και οι "Προϋποθέσεις για μια Αποδεκτή Σχολή Εργοθεραπείας" (Essentials for an Acceptable School of Occupational Therapy) (Essentials, 1935). Ως αποτέλεσμα, η εκπαίδευση των Εργοθεραπευτών απομακρύνθηκε αρκετά από τις αρχές του κινήματος των τεχνών και χειροτεχνιών, δανείστηκε την επιστημονική γνώση άλλων επιστημών και συμπεριέλαβε μαθήματα σχετικά με ιατρικά ή ψυχιατρικά θέματα όπως κινησιολογία, νευρολογία και ψυχιατρική (Mattingly, 1994).

Μέσα σε αυτές τις αλλαγές, η αρχική φιλοσοφία του έργου έπαψε να διακρίνει το επάγγελμα και η Εργοθεραπεία απέκτησε μια πιο στενή βιοϊατρική-μηχανιστική φιλοσοφία που ξεχωρίζει το νου από το σώμα του ανθρώπου και αντιλαμβάνεται το σώμα σαν μία "μηχανή" του οποίου η φυσιολογική ή μη λειτουργία στηρίζεται στις εσωτερικές διαδικασίες των μερών του (ενδοψυχικές, μυοσκελετικές, νευρολογικές) (Mattingly, 1994) Κάτω από αυτήν την μηχανιστική προσέγγιση, η συμμετοχή των ασθενών στα καθημερινά τους έργα (δουλειάς, ψυχαγωγίας, ξεκούρασης), ως χαρακτηριστικό της υγείας, δεν είχε πια θέση στην πρακτική του επαγγέλματος και οι Εργοθεραπευτές επικεντρώθηκαν κυρίως στη βελτίωση των επιμέρους διαταραγμένων δεξιοτήτων των ασθενών όπως κίνησης, συμπε-

ριφοράς και αντίληψης. Το ευρύ θεραπευτικό έργο έδωσε τη θέση του στη στενή θεραπευτική δραστηριότητα η οποία αποτελεί το μέσο για βελτίωση των εσωτερικών μηχανισμών-λειτουργιών του σώματος ή του μυαλού. Οι θεραπευτικές δραστηριότητες τώρα πια συστήνονται με βάση την ιατρική διάγνωση και το λειτουργικό του επίπεδο του ασθενούς και όχι με βάση το ενδιαφέρον και το κίνητρό του. Τα 24ωρα θεραπευτικά προγράμματα έδωσαν τη θέση τους στις ωριαίες Εργοθεραπευτικές παρεμβάσεις που εκτός από δραστηριότητες συμπεριλάμβαναν και θεραπευτικές τεχνικές ή ασκήσεις, προσθήσεις ή βοηθήματα. (Levine κ.α. 1991). Κάτω από αυτές τις αλλαγές στη φιλοσοφία και πρακτική του επαγγέλματος, η έννοια έργο δεν επιμεριζόταν σε κανένα μοντέλο που αναπτύχθηκε εκείνη την εποχή (Morozini, 1997).

Η επιστροφή του έργου στη φιλοσοφία της Εργοθεραπείας

Αν και ο προσανατολισμός της Εργοθεραπείας προς το ιατρικό μοντέλο προώθησε την ειδικότητα της Εργοθεραπείας στα περισσότερα νοσοκομεία και κέντρα άμεσης φροντίδας, οι ηγέτες του επαγγέλματος στη δεκαετία του '60 ένιωσαν ότι η βιοϊατρική κατεύθυνση α) δεν παρείχε την κατάλληλη υποδομή για να αντιμετωπιστούν προβλήματα που σχετίζονται με την πολυπλοκότητα του ανθρώπου, β) δεν βοηθούσε την επίλυση χρονίων προβλημάτων των ασθενών όπως η απόκτηση μιας ενεργητικής και ικανοποιητικής ζωής και γ) οδηγούσε σε ενδοεπαγγελματική σύγκρουση και απογοήτευση με την εξάλειψη της ταυτότητας των Εργοθεραπευτών που αιολοιόθησε την απομάκρυνση τους από την ιδιαιτητική φιλοσοφία του έργου (Kielhofner κ.α., 1983). Ηγέτες του επαγγέλματος της εποχής εκείνης, όπως Yerxa (1967), Reilly (1962), προτείνουν ότι η Εργοθεραπεία έχει ανάγκη από α) ένα ενοποιητικό και κοινό στοιχείο που θα εφαρμόζοταν στους ποικίλους τομείς της πρακτικής της β) μια βασική υποδομή που θα διέκρινε ξεκάθαρα το

επάγγελμα από τις άλλες ειδικότητες, γ) ένα μοντέλο που θα περιέγραφε το ρόλο της Εργοθεραπείας στα άλλα επαγγέλματα και πελάτες και δ) μια θεωρητική κατεύθυνση πρόσφορη για επιπλέον ανάπτυξη και επεξεργασία. Ειδικότερα, η Mary Reilly (1962, 1974), μία από τους πρωτοπόρους Εργοθεραπευτές, συστήνει την επιστροφή της έννοιας και χρήσης του έργου στο χώρο της Εργοθεραπείας.

Μέσα στο ανανεωτικό κλίμα που επικρατεί στο επάγγελμα τις τέσσερις τελευταίες δεκαετίες, το έργο επανέρχεται στο προσκήνιο των θεωρητικών συζητήσεων, στο κέντρο των νέων Εργοθεραπευτικών μοντέλων και στην πρακτική του επαγγέλματος (Morozini, 1997). Οι νέοι ερευνητές ξεκινώντας από τις θεωρητικές προσεγγίσεις του έργου που είχαν δοθεί από τους ιδρυτές του επαγγέλματος και με τη βοήθεια θεωριών από άλλες επιστήμες όπως συστηματική θεωρία (Systems theory), θεωρία του χάους (Chaos theory), θεωρίες προσαρμογής (Adaptation theories) προσπαθούν να μελετήσουν το έργο και να αναπτύξουν επιστημονική γνώση γι' αυτό. Μερικά από τα πιο δημοφιλή και ευρέως χρησιμοποιούμενα μοντέλα του έργου που αναπτύχθηκαν είναι το "Μοντέλο της Εργοσημπεριφοράς" (Occupational Behaviour) από τη Reilly (1962, 1974), το "Μοντέλο του Ανθρώπινου Έργου" (Model of Human Occupation) από τον Kielhofner (1985, 1995) και το μοντέλο "Φόρμα του Έργου, Εκτέλεση του Έργου και Θεραπευτικό Έργο" (Occupational Form, Occupational Performance and Therapeutic Occupation) από τον Nelson (1988). Επίσης, η Elisabeth Yerxa στο ετήσιο συνέδριο του Αμερικάνικου Συλλόγου Εργοθεραπείας, το 1980, προτείνει τη δημιουργία μιας ακαδημαϊκής επιστήμης του ανθρώπινου έργου η οποία μέσω αξιόπιστων και έγκυρων ερευνητικών μεθόδων έχει ως στόχο την επιστημονική εξήγηση του έργου ως φαινομένου και την ανάπτυξη επιστημονικής γνώσης σ' ό,τι αφορά τη χρήση του έργου στην θεραπεία. Το 1989 το πρώτο διδακτορικό πρόγραμμα στην "Επιστήμη του

Έργου" (Occupational Science) εγκρίνεται και από τότε η σπουδή του έργου είναι το κέντρο αυτής της νεοϊδρυθείσας επιστήμης (Clark & Larson, 1993).

Οι φιλοσοφικές και επιστημονικές αλλαγές που συμβαίνουν στην Εργοθεραπεία, στην Αμερική, επηρεάζουν την πρακτική, εκπαίδευση και έρευνα του επαγγέλματος διεθνώς. Σε Αγγλία και Αυστραλία, ερευνητές της Εργοθεραπείας, πεπαιωμένοι για τη μοναδικότητα που η γνώση για το έργο θα προσφέρει στο επάγγελμα, αφοσιώνονται στη μελέτη του. Στα μεταπτυχιακά προγράμματα, μαθήματα σχετικά με το έργο εισάγονται (University of East London, 1997), εθνικά συνέδρια με κεντρικό θέμα το έργο δημιουργούνται όπως το αγγλικό ετήσιο συνέδριο της Εργοθεραπείας στη Βόρεια Ιρλανδία το 1998 με θέμα <<Έργο για την Υγεία>> (Occupation for Health), βιβλία που παρουσιάζουν τα αποτελέσματα των μελετών για το έργο κυκλοφορούν (Zemke and Clark, 1996) και τέλος, ένας ολοένα αυξανόμενος αριθμός άρθρων που προωθούν την επιστροφή του έργου στην πρακτική και επικοινωνία της Εργοθεραπείας δημοσιεύονται στα περιοδικά Εργοθεραπείας ανά τον κόσμο (Darnell and Heater, 1994; Gollodge, 1998b; Nelson, 1997; Wilcock, 1993). Μοντέλα που περιγράφουν τη χρήση του έργου στο επίπεδο της πρακτικής κυκλοφορούν και δοκιμάζονται από Εργοθεραπευτές, αξιολογήσεις των τριών τομέων του έργου αναπτύσσονται και χρησιμοποιούνται, δίνοντας έναν ελαφρά διαφορετικό προσανατολισμό στους Εργοθεραπευτές και μια καινούργια γλώσσα επικοινωνίας που περιέχει πρόσφατα αναπτυσσόμενους όρους.

Μέσα από τις μακροχρόνιες μελέτες των ερευνητών, οι οποίες ακόμη συνεχίζονται, το έργο αρχίζει δειλά - δειλά να ορίζεται, να αναλύεται ακόμη και να αξιολογείται σε μερικές περιπτώσεις με επιστημονικούς πλέον τρόπους. Για πρώτη φορά στην ιστορία του επαγγέλματος, η Εργοθεραπεία αναπτύσσει και αποκτά θεωρητική, επιστημονικά τεκμηριωμένη γνώση για το πρώτο συνθετικό του ονόματός της, το έργο. Τα

ενδεικτικότερα αποτελέσματα των μελετών περιγράφουν το έργο ως αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης του ανθρώπου με το περιβάλλον του όπου κάθε υποκείμενο φέρνει και συναλλάσσει τα ατομικά χαρακτηριστικά του (σωματικά, φυσιολογικά, κινητικά, αισθητικοαντιληπτικά, ψυχοσυναίσθηματικά) με τα φυσικά και κοινωνικά περιβαλλοντικά στοιχεία (Clark κ.α., 1993; Kielhofner, 1985, 1995; Levine κ.α., 1991; Nelson, 1988, Reilly, 1974) Η συμμετοχή σε έργα αποτελεί ένα από τα ουσιαστικότερα κομμάτια της ανθρώπινης ζωής και χαρακτηρίζεται ως μία από τις πιο απλές μορφές του ποιού είμαστε ως άνθρωποι (Zemke, κ.α., 1996). Σε συμφωνία με τα αρχικά συμπεράσματα των ιδρυτών, τα ανθρώπινα έργα κατανέμονται σε τρεις <<τομείς έργου>> (Occupational Areas) α) τις δραστηριότητες καθημερινής ζωής και αυτοσυντήρησης β) τις εργασιακές-παραγωγικές δραστηριότητες και γ) τις ψυχογωγικές ή δραστηριότητες παιχνιδιού (AOOTA, American Occupational Therapy Association, 1994).

Αν και οι ερευνητές έχουν προχωρήσει αρκετά στην προσέγγιση του έργου, η Εργοθεραπεία και η επιστήμη του έργου βρίσκονται ακόμη στο αρχικό στάδιο στην ανακάλυψη της γνώσης που αφορά το έργο και στην δημιουργία θεωριών γι' αυτό. Μερικά από τα θέματα γύρω από το έργο που απασχολούν τον Εργοθεραπευτή-ερευνητή αφορούν τους παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή έργων στη ζωή ενός ατόμου, την εξέλιξη της συμμετοχής ενός ατόμου σε έργα με την πάροδο της ζωής, το νόημα που βρίσκουν τα άτομα μέσα από την επιλογή συμμετοχής σε συγκεκριμένα έργα, η μορφή των έργων στα οποία εμπλέκονται τα άτομα, η περιγραφή και η μέτρηση της συμμετοχής των ατόμων σε έργα, οι επιδράσεις της συμμετοχής σε έργα στην εξέλιξη των δεξιοτήτων (κίνηση, νόηση, αντίληψη, συναίσθημα) του ατόμου ή οι επιδράσεις των διαταραγμένων δεξιοτήτων στην επιλογή συγκεκριμένων έργων από τους ασθενείς (Zemke, κ.α., 1996) Η πληθώρα των θεμάτων που ενδιαφέρουν

τους ερευνητές, δηλώνει ότι η Εργοθεραπεία βρίσκεται ακόμη σε ένα εμφυτικό στάδιο σε ό,τι αφορά τη γνώση γύρω από το έργο και ότι πολλές ερευνητικές προσπάθειες αναμένονται να γίνουν για την ανακάλυψη της γνώσης γι' αυτό το φαινομενικά απλό και καθημερινό αλλά ταυτόχρονα πολύπλοκο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής.

Η στροφή της Εργοθεραπείας προς το έργο καλεί τους Εργοθεραπευτές να θέσουν ως πρωταρχικό μέλημα και στόχο θεραπείας την συμμετοχή του ατόμου στα καθημερινά του έργα και να δουν τις κινητικές, νοητικές, συναισθηματικές και αισθητικοαντιληπτικές δεξιότητες των ασθενών τους *εσωματωμένες κάτω από το πρίσμα του έργου*. Ο Αμερικάνικος Σύλλογος Εργοθεραπείας στις κατευθύνσεις που έχει δώσει για το επάγγελμα επισημαίνει ότι η Εργοθεραπευτική παρέμβαση έχει ως άμεσο και πρωταρχικό στόχο την ανάπτυξη, βελτίωση ή αποκατάσταση της συμμετοχής του ατόμου σε δραστηριότητες καθημερινής ζωής, σε εργασιακές ή εκπαιδευτικές δραστηριότητες και σε δραστηριότητες παιχνιδιού ή ψυχαγωγίας (ΑΟΤΑ, 1994). Αυτό σημαίνει ότι οι Εργοθεραπευτές θα πρέπει πρωταρχικά να αξιολογούν το επίπεδο συμμετοχής των πελατών τους στους τρεις τομείς έργου (Stewart, 1996) και να θέτουν στόχους σχετικούς με τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πελάτες σ' αυτό το επίπεδο (Bundy, 1991). Η στροφή προς το έργο καλεί τους Εργοθεραπευτές να προσεγγίζουν τους ασθενείς τους όχι μόνο μέσα από το ιατρικό πρίσμα που επικεντρώνεται στη διαταραχή των δεξιοτήτων τους αλλά και μέσα από το πλαίσιο της καθημερινής τους ζωής και κοινωνικών τους ρόλων (Schwartz, 1998). Για να γίνει πράξη αυτή η ολιστική και πραγματιστική προσέγγιση χρειάζεται από τους Εργοθεραπευτές να συμπεριλάβουν μαζί με τις θεραπευτικές τεχνικές, δραστηριότητες, βοηθήματα, προσαρμογές και τα προσωπικά ενδιαφέροντα καθώς και τους κοινωνικούς ρόλους των ασθενών τους (Darnett κ.α. 1994).

Το έργο επανερχόμενο στο χώρο της

Εργοθεραπείας θεωρείται ότι α) θα διακρίνει την Εργοθεραπεία από τις άλλες ειδικότητες (Clark κ.α., 1993; Kielhofner, 1995; Wilcock, 1997), β) θα δώσει μια ταυτότητα και γλώσσα επικοινωνίας στο επάγγελμα κοινή για τους ποικίλους τομείς της πρακτικής (Darnell κ.α., 1994; Golledge, 1998b; Schwartz, 1998), γ) θα προσδώσει μια θεωρία, επιστημονικά τεκμηριωμένη, που αποκλειστικά θα ανήκει στην Εργοθεραπεία και θα στηρίζει την πρακτική της και δ) θα καταστήσει την Εργοθεραπεία μία από τις λαμπρές ιδέες του 21ου αιώνα (Nelson, 1997; Polatajko, 1994; Yerxa, 1980.). Ο Αμερικάνικος Σύλλογος Εργοθεραπείας (ΑΟΤΑ, 1994) ορίζει την Εργοθεραπεία ως την ειδικότητα η οποία μέσω της χρήσης σκόπιμης δραστηριότητας στοχεύει στη βελτίωση της συμμετοχής των ασθενών στους τρεις προαναφερθέντες τομείς έργου προβλέποντας παράλληλα για τις διαταραγμένες επιμέρους δεξιότητες των ασθενών. Ο ευρύς στόχος που προσδίδεται στο επάγγελμα και εστιάζεται γύρω από το έργο θεωρείται ότι μπορεί να εφαρμοσθεί σε όλους τους επιμέρους τομείς της πρακτικής της Εργοθεραπείας και με όλα τα άτομα-ασθενείς ανεξαρτήτου ηλικίας και παθήσεως δίνοντας με αυτόν τον τρόπο στην Εργοθεραπεία έναν κοινό χαρακτήρα και μορφή.

Σε ένα σύστημα υγείας που είναι τόσο προσανατολισμένο στην πάθηση-ασθένεια, η Εργοθεραπεία με τη νέα μορφή που παίρνει φαίνεται να είναι μία από τις ελάχιστες ειδικότητες που τοποθετεί τον άνθρωπο μέσα στο πλαίσιο της καθημερινής του ζωής και τον οδηγεί στην επίτευξη μιας ενεργητικής ζωής, ανεξαρτήτου παθήσεως, σημαντική για τον ίδιο και το περιβάλλον του. Κατά συνέπεια, αν οι Εργοθεραπευτές υιοθετήσουν τον προσανατολισμό του έργου στην πρακτική τους όχι μόνο θα είναι σε θέση να βελτιώνουν ή να προβλέπουν για τις επιμέρους διαταραγμένες δεξιότητες στο επίπεδο της διαταραχής, αλλά και να προλαμβάνουν την *αναπηρία* ή *κοινωνική μειονεξία* που η διαταραχή μπορεί να οδηγήσει σ' ένα πιο ευρύ επίπεδο (Polatajko, 1994;

Schwartz, 1998). Αυτή η αλλαγή στη μορφή και φιλοσοφία της Εργοθεραπείας μπορεί να προκαλέσει δισταγμό, ανησυχία και πιθανόν ικανοποίηση σε πολλούς από εμάς. Ίσως δημιουργήσει ουσιαστικά διλήμματα όχι μόνο μέσα στο χώρο της Εργοθεραπείας αλλά και σε όλο τον κόσμο ταυτόχρονα. Η Polatajko (1994) αναφέρει ότι όταν η σημασία και η δύναμη του ανθρώπου-νου έργου γίνουν αντιληπτές, θα προκαλέσουν αλλαγές σε βασικές δομές της κοινωνίας μας όπως την ποιότητα ζωής και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Ίσως η Εργοθεραπεία να είναι ο ηγέτης για τέτοιες αλλαγές στο μελλοντικό σύστημα υγείας. ■

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- American Occupational Therapy Association (1994) Uniform terminology for occupational therapy, third edition, The American Journal of Occupational Therapy, 48, 1082-1083.
- Bundy, A. (1991) Writing functional goals for evaluation. In AOTA self-study series school based practice for related services. C.B. Royeen (edit.), American Occupational Therapy Association, Rockville.
- Clark, F. & Larson, E. A. (1993) Developing an academic discipline: the science of occupation. In Willard and Spackman's Occupational Therapy (8th ed.), H.L. Hopkins and H.D. Smith (edit.), Lippincott Company, Philadelphia.
- Darnell J. L. & Heater, S. L. (1994) Occupational Therapist or Activity Therapist-Which Do You Choose to Be?, The American Journal of Occupational Therapy, 48, 467-468.
- Essentials for an acceptable school of occupational therapy (1935) Journal of American Medical Association, 104, 1632-1633.
- Gollidge, J. (1998b) Distinguishing between Occupation Purposeful Activity and Activity, Part 2: Why is the Distinction Important?. The British Journal of Occupational Therapy, 61, 146-152.
- Hall, H. J. (1905) Neurasthenia. A Study of etiology, treatment by occupation. Boston Medicine Surgery Journal, 53, 47-49.
- Kielhofner, G. (1985) A Model of Human Occupation: Theory and Application, MD: Williams and Wilkins, Baltimore.
- Kielhofner, G. (1995) A Model of Human Occupation (2nd ed.), Williams and Wilkins, Baltimore.
- Kielhofner, G. and Burke, J.P. (1983) The evolution of knowledge and practice in occupational therapy. Past, present and future. In Health through occupation, F. A. Davis Company, Philadelphia.
- Levine, R.E. and Brayley, C.R. (1991) Occupation as a therapeutic medium. In Occupational Therapy: Overcoming Human Performance Deficits, Christiansen, C. and Baum, C. (edit), Slack Incorporation, USA.
- Mattingly, C. (1994) Occupational Therapy as a Two-Body Practice: The Body as Machine. In Clinical Reasoning, Forms of Inquiry in a Therapeutic Practice, Mattingly, C. and Fleming, M.H., F.A davis Company, Philadelphia.
- Meyer, A. (1922) The Philosophy of Occupation Therapy, Archives of Occupational Therapy, 1, 1010.
- Morozini, M. (1997) Conceptualizations of occupation in occupational therapy models, Unpublished manuscript, University of East London, London.
- National Society for the Promotion of Occupational Therapy (NSPOT) (1917) Constitution of the National Society for the Promotion of Occupational Therapy, MD: Sheppart Pratt Hospital Press, Towson.
- Nelson, D.L. (1988) Occupation: Form and Performance, American Journal of Occupational Therapy, 42, 633-642.
- Nelson, D.L. (1997) Why the profession of Occupational Therapy will flourish in the 21st century, The American Journal of Occupational Therapy, 51, 11-24.
- Polatajko, H.J. (1994) Dreams, Dilemmas and Decisions for Occupational Therapy Practice in a New Millennium: A Canadian Perspective, The American Journal of Occupational Therapy, 48, 590-594.
- Reilly, M. (1962) Occupational therapy can be one of the great ideas of 20th century medicine, The American Journal of Occupational therapy, 16, 1-9.
- Reilly, M. (1974) Play as exploratory learning, Sage publications, Beverly Hills.
- Schwartz, K.B. (1998) The History of Occupational Therapy, In Willard & Spackman's Occupational Therapy, (9th ed.,), Neistadt, M. E. & Crepeau, E.B. (edit.), Lippincott, Philadelphia, New York.
- Slagle, E.C. (1934) The occupational therapy programme in the state of New York, Journal of mental science, 80, 639-649.
- Stewart, K.B. (1996) Occupational therapy Assessment in Pediatrics. In Occupational therapy for children (3rd ed.), Case-Smith, J., Allen, A.S. and Pratt, P.N. (edit.), Mosby, USA.
- University of East London, Department of Health Sciences (1997/98) Course Handbook, U.E.L. copyright, Stratford.
- Wilcock, A. (1993) A theory of the human need for occupation, Occupational Science: Australia, 1, 17-24.
- Yerxa, E. (1980) Occupational therapy's role in creating a future climate of caring, American Journal of Occupational Therapy, 35, 820-821.
- Yerxa, E. (1967) Authentic occupational therapy, American Journal of Occupational Therapy, 21, 1-9.
- Zemke, R. and Clark, F. (1996) Occupational Science: The Evolving Discipline, F.A. Davis Company, Philadelphia.

Σημείωση: Λόγω περιορισμένου χώρου έκδοσης, η αναφερόμενη βιβλιογραφία είναι ενδεικτική της βιβλιογραφίας που έχει στηρηχτεί το παύμενο. Για τις περαιτέρω βιβλιογραφικές πηγές μπορείτε να απεισθθηθείτε στη συγγραφέα.